

Kurzus kódja(i):	FLMD16-312.33
Kurzus címe:	A westernműfaj értékorientáció
Tanár neve:	Pápai Zsolt
Kurzus időpontja, helye:	csütörtök 16:00-17:30, 39
Vetítések időpontja, helye:	-
Kurzus típusa:	szeminárium
Kurzus leírása:	A kurzus a hollywoodi westernfilmek átalakulását vizsgálja néhány kanonizálódott mű apropóján, a tematika, az ideológia és a filmforma változásaira koncentrálna. Kizárólag a negyvenes évektől a hetvenes évekig terjedő időszakban készült filmeket tárgyalunk, mivel ez az időszak hozta a műfaj legjelentősebb – és máig ható – átalakulását. A kurzus során nem egyszerűen filmelemzések következnek egymás után, hanem a változások általános irányelveit kutatjuk: a vizsgálódások során kiemelten foglalkozunk a klasszikus műfajváltozatok értékstruktúráinak átalakulásával. A kurzus végén hallgatók prezentációira kerül sor, amelyekben a félév során elhangzottak adaptálása a cél. Az egyes témák nem feltétlenül másfélóránként szabottak: lesznek olyanok, melyekkel többet foglalkozunk. Az utolsó téma kivételével, amikor kitekintünk a westernműfaj hazai leágazásaira, kizárólag amerikai (azon belül is elsősorban hollywoodi) filmeket elemzünk. Néhányhoz nem sikerült magyar feliratot vagy szinkront szerezni. Jelmagyarázat (az egyes címek mögött álló rövidítések feloldása): mf=magyar felirat; af=angol felirat; sz=magyar szinkron. Témák: 1. Bevezetés 1. Műfaj történeti vázlat. A klasszikus western világképe. A frontier-elmélet. 2. Bevezetés 2. Műfaji modellek. Az oppozicionális közelítésmód kérdőjelei. 3. Bevezetés 3. Közelítések a revizionizmushoz. Transzformáció vs. revízió. 4. A negyvenes–ötvenes évek revizionizmusa 1. A klasszikus szerepek újraíródása és a reprezentáció változásai. 5. A negyvenes–ötvenes évek revizionizmusa 2. Az egyén válsága. 6. A negyvenes–ötvenes évek revizionizmusa 3. A csoport válsága. Budd Boetticher és Anthony Mann. 7. Western és modernizmus 1. Remitizálás és demitizálás: Peckinpah és Altman. 8. Western és modernizmus 2. A klasszikus elbeszélésmód kritikája. 9. Western és modernizmus 3. A modern hős. 10. A magyar western értékszemlélete. 11–12. Hallgatói prezentációk.
Kurzus teljesítésének követelményei:	A félév első felében a szeminárium vezetője bevezető előadásokat tart, a második felében a felvetett szempontok alapján a hallgatóknak filmelemzéseket kell tartaniuk. A félév végi jegy alapja ezen prezentáció, továbbá az órai munka minősége. Három hiányzás megengedett. Aki ennél többször hiányzik, jegyet nem kaphat.
Kötelező és ajánlott filmek:	1. Bevezetés 1. Műfaj történeti vázlat. A klasszikus western világképe. A frontier-elmélet. Kötelező filmek: De Mille: <i>The Plainsman</i> (1936) (mf); Ford: <i>My Darling Clementine</i> (1946) (af) Ajánlott filmek: Roach: <i>An Eastern Westerner</i> (1920); Ford: <i>Iron Horse</i> (1924); Ford: <i>Stagecoach</i> (1939); Curtiz: <i>Dodge City</i> (1939); King: <i>Jesse James</i> (1939); De Mille: <i>Union Pacific</i> (1939); De Mille: <i>North West Mounted Police</i> (1941); Walsh: <i>They Died on Their Boots On</i> (1941) 2. Bevezetés 2. Műfaji modellek. Az oppozicionális közelítésmód kérdőjelei.

Kötelező filmek: Stevens: *Shane* (1953) (mf); Hawks: *Rio Bravo* (1959) (mf)
Ajánlott filmek: Hawks: *Red River* (1948); Wyler: *The Westerner* (1940)

3. Bevezetés 3. Közelítések a revizionizmushoz. Transzformáció vs. revízió.

Kötelező filmek: Rydell: *Cowboys* (1972) (mf); Wellman: *The Ox-Bow Incident* (1943) (mf)

Ajánlott filmek: Newfield: *The Terror of Tiny Town* (1938); Hughes: *The Outlaw* (1943); Sherman–Wayne: *Big Jake* (1971); Hathaway: *True Grit* (1969); Richards: *The Culpepper Cattle Co.* (1971)

4. A negyvenes–ötvenes évek revizionizmusa 1. A klasszikus szerepek újraíródása és a reprezentáció változásai.

Kötelező filmek: Daves: *Broken Arrow* (1950) (mf); Lang: *Rancho Notorious* (1952) (sz)

Ajánlott filmek: Griffith: *Massacre* (1912); Griffith: *Battle of Elderbush Gulch* (1913); Aldrich: *Apache* (1954); Daves: *Devil's Doorway* (1950); Farrow: *Hondo* (1953); Ray: *Johnny Guitar* (1954); Fuller: *Run of the Arrow* (1957); Huston: *Unforgiven* (1960); Ford: *Cheyenne Autumn* (1964); Ritt: *Hombre* (1967); Nelson: *Soldier Blue* (1970)

5. A negyvenes–ötvenes évek revizionizmusa 2. Az egyén válsága.

Kötelező filmek: Zinnemann: *High Noon* (1952) (mf); King: *The Gunfighter* (1950) (af)

Ajánlott filmek: Ulmer: *The Naked Dawn* (1954); Arnold: *No Name on the Bullett* (1959); King: *The Bravados* (1958); Daves: *The Hanging Tree* (1959); Daves: *Cowboy* (1958)

6. A negyvenes–ötvenes évek revizionizmusa 3. A csoport válsága. Budd Boetticher és Anthony Mann.

Kötelező filmek: Mann: *Man of the West* (1958) (sz); Boetticher: *Ride Lonesome* (1959) (mf)

Ajánlott filmek: Mann: *Winchester '73* (1950), *The Naked Spur* (1953), *The Man from Laramie* (1955)

Boetticher: *Seven Men from Now* (1956), *Decision at Sundown* (1957), *The Tall T* (1957), *Buchanan Rides Alone* (1958), *Comanche Station* (1960)

7. Western és modernizmus 1. Remitizálás és demitizálás: Peckinpah és Altman.

Kötelező filmek: Peckinpah: *Pat Garrett and Billy the Kid* (1973) (mf); Altman: *Buffalo Bill and the Indians* (1976) (mf)

Ajánlott filmek: Altman: *McCabe and Mrs. Miller* (1971); Peckinpah: *Ride the High Country* (1962); Peckinpah: *The Wild Bunch* (1969); Ford: *The Man Who Shot Liberty Valance* (1962); Marshall: *Destry Rides Again* (1940)

8. Western és modernizmus 2. A klasszikus elbeszélésmód kritikája.

Kötelező film: Hellman: *The Shooting* (1966) (sz); Fonda: *The Hired Hand* (1971) (af)

Ajánlott filmek: Hellman: *Ride in the Whirlwind* (1966); Jodorowsky: *El topo* (1970); Hopper: *The Last Movie* (1971); Troel: *Zandy's Bride* (1974)

9. Western és modernizmus 3. A modern hős.

Kötelező filmek: Eastwood: *High Plains Drifter* (1973) (mf); Schlesinger: *Midnight Cowboy* (1969) (mf)

Ajánlott filmek: Hill: *Butch Cassidy and the Sundance Kid* (1969); Mulligan: *The Stalking Moon* (1968); Penn: *Little Big Man* (1970); Dragoti: *Dirty Little Billy* (1971); Benton: *Bad Company* (1971); Peckinpah: *Junior Bonner* (1972); Aldrich: *Ulzana's Raid* (1972); Peckinpah: *Bring Me the Head of Alfredo Garcia* (1974); Scorsese: *Taxi Driver* (1975); Penn: *The Missouri Breaks* (1976); Siegel: *The Shootist* (1976)

10. A magyar western értékszemelelele.

Kötelező filmek: Garamszeghy: *Matyólakodalom* (1922); Szomjas: *Talpus*

alatt fűtyül a szél (1976)

Ajánlott filmek: Székely: *Rákóczi induló* (1933); György I.: *Sárga rózsa* (1941); Hamza D.: *Ördöglovas* (1943); Kardos: *Hajdúk* (1975); Szomjas: *Rosszemberek* (1979); Rózsa: *A trombitás* (1979); Sára: *80 huszár* (1979); Novák: *Sobri* (2002)

11–12. Hallgatói prezentációk.

Kötelező / ajánlott irodalom: Kötelező irodalom:

Berkes Ildikó: *A western*. Budapest: Gondolat, 1986.

Wright, Will: A hatlövetű és a társadalom. In: *A western. Antológia* (szerk. Berkes Ildikó). Budapest, MFIFA, 1981. 20–51.

Király Jenő: *A film szimbolikája. III/1. A kalandfilm formái*. Kaposvár–Budapest: Kaposvári Egyetem Művészeti Kar Mozgóképkultúra Tanszék – Magyar Televízió Zrt., 2010. 264–308.

Ajánlott irodalom:

1. Bevezetés 1. Műfaj történeti vázlat. A klasszikus western világképe. A frontier-elmélet.

Buscombe, Edward: *A western. Oxford Filmenciklopédia* (szerk. Geoffrey Nowell-Smith). Budapest: Glória, 1998. 294–303.

Bazin, André: A western avagy a par excellence amerikai filmművészet. In: *Kommunikációelméleti szöveggyűjtemény III.: Tömegfilm* (szerk. Balogh Gyöngyi). Budapest: Tankönyvkiadó Vállalat, 1979. 103–109.

Verhoeff, Nanna: *The West in Early Cinema*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2006. 77–95.

Király Jenő: *A mai film szimbolikája*. Budapest: Eszmélet Alapítvány, 2017. 603–604.

Király Jenő: *A film szimbolikája. III/1. A kalandfilm formái*. Kaposvár–Budapest: Kaposvári Egyetem Művészeti Kar Mozgóképkultúra Tanszék – Magyar Televízió Zrt., 2010. 285–308.

2. Bevezetés 2. Műfaji modellek. Az oppozicionális közelítésmód kérdőjelei.

Kitses, Jim: *Horizons West. Directing the Western from John Ford to Clint Eastwood*. New Edition. London: BFI. 2004. 1–25.

Schatz, Thomas: *Hollywood Genres: Formulas, Filmmaking, and the Studio System*. Boston–Burr Ridge–Dubuque–Madison–New York–San Francisco–St. Louis: McGraw-Hill, 1981. 45–63.

3. Bevezetés 3. Közelítések a revizionizmushoz. Transzformáció vs. revízió.

Benke Attila: Western-reformáció. Az 1950–1980 közötti revizionista westernnek az identitásválság tükrében. *Metropolis*, (2010) no. 3. 32–55.

Cook, David A.: *Lost Illusions. American Cinema in the Shadow of Watergate and Vietnam, 1970–1979*. New York: Charles Scribner's Sons, Macmillan Library Reference USA, 2000. 159–258.

King, Geoff: *New Hollywood Cinema. An Introduction*. London – New York: I.B. Tauris Publishers, 2002. 116–146.

Pápai Zsolt: *Hollywoodi Reneszánsz. Formátörténet és európai hatáskapcsolatok a hatvanas–hetvenes években*. Budapest: Gondolat, 2020. 149–161.

4. A negyvenes–ötvenes évek revizionizmusa 1. A klasszikus szerepek újraíródása és a reprezentáció változásai.

Slotkin, Richard: *Gunfighter Nation: The Myth of the Frontier in Twentieth-Century America*. Norman: University of Oklahoma Press, 1998. 366–378.

Jarvie, Ian C.: A western és a gengszterfilm: néhány mítosz szociológiája. In: *Művészetszociológia* (szerk. Józsa Péter). Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1978. 107–119.

Stam, Robert – Spence, Louise: Kolonializmus, rasszizmus, reprezentáció. *Metropolis* (2005) no. 2. 12–27.

5. A negyvenes–ötvenes évek revizionizmusa 2. Az egyén válsága.
Slotkin, Richard: *Gunfighter Nation: The Myth of the Frontier in Twentieth-Century America*. Norman: University of Oklahoma Press, 1998. 379–404.
Király Jenő: *A film szimbolikája. III/1. A kalandfilm formái*. Kaposvár–Budapest: Kaposvári Egyetem Művészeti Kar Mozgóképkultúra Tanszék – Magyar Televízió Zrt., 2010. 308–319.
Pintér G. István: És a film megteremté a westernhőst. *Filmkultúra* (1986) no. 8. 3-12.

6. A negyvenes–ötvenes évek revizionizmusa 3. A csoport válsága. Budd Boetticher és Anthony Mann.
Darby, William: *Anthony Mann. The Film Career*. London – Jefferson, North Carolina: McFarland and Company, Inc., 2009. 92–165.
Kitses, Jim: *Horizons West. Directing the Western from John Ford to Clint Eastwood*. New Edition. London: BFI. 2004. 139–171., 173–199.
Pápai Zsolt: *Hollywoodi Reneszánsz. Formátörténet és európai hatáskapcsolatok a hatvanas–hetvenes években*. Budapest: Gondolat, 2020. 166-173., 149-161.
Kovács Patrik: Elvadult tájon gázolok. A Ranown-ciklus westernjei. *Filmvilág* (2019) no. 5. 28–33.
Király Jenő: *A mai film szimbolikája*. Budapest: Eszmélet Alapítvány, 2017. 574–578.

7. Western és modernizmus 1. Remitizálás és demitizálás: Peckinpah és Altman.
Weddle, David: Vad bandák (Sam Peckinpah: A megreformált vadnyugat) 1–5. *Filmvilág* (2004) nos. 5–6–7–8–9.
Simons, John L. & Merrill, Robert: *Peckinpah's Tragic Westerns. A Critical Study*. Jefferson, North Carolina, and London: McFarland & Company, Inc., Publishers, 2011. 3–32., 105–153.
Kitses, Jim: *Horizons West. Directing the Western from John Ford to Clint Eastwood*. New Edition. London: BFI. 2004. 229–240.
Kagan, Norman: McCabe és Mrs. Miller. *Metropolis* (2009) no. 2. 42–54.
Self, Robert T.: *Robert Altman's Subliminal Reality*. Minneapolis – London: University of Minnesota Press, 2002. 204–214.
Pápai Zsolt: *Hollywoodi Reneszánsz. Formátörténet és európai hatáskapcsolatok a hatvanas–hetvenes években*. Budapest: Gondolat, 2020. 166–173., 457–463.

8. Western és modernizmus 2. A klasszikus elbeszélésmód kritikája.
Stevens, Brad: *Monte Hellman. His Life and Films*. Jefferson, North Carolina, and London: McFarland & Company, Inc., Publishers, 2003. 53–62.
Nevelős Zoltán: Nincs esélyed (Dennis Hopper, a filmrendező). *Filmvilág* (2010) no. 8. 20–25.
Király Jenő: *Mágikus mozi. Műfajok, mítoszok, archetípusok a filmkultúrában*. Budapest: Korona kiadó, 1998. 71–78.
Pápai Zsolt: *Hollywoodi Reneszánsz. Formátörténet és európai hatáskapcsolatok a hatvanas–hetvenes években*. Budapest: Gondolat, 2020. 407–414.

9. Western és modernizmus 3. A modern hős.
Kitses, Jim: *Horizons West. Directing the Western from John Ford to Clint Eastwood*. New Edition. London: BFI. 2004. 293–296.
Pápai Zsolt: Hollywood Kis Nagy Embere (Arthur Penn). *Filmvilág* (2010) no. 12. 26–29.
Kolker, Robert: *A Cinema of Loneliness. Penn, Stone, Kubrick, Scorsese, Spielberg, Altman*. Oxford: University Press, 2000. 17–96.
Pápai Zsolt: *Hollywoodi Reneszánsz. Formátörténet és európai hatáskapcsolatok a hatvanas–hetvenes években*. Budapest: Gondolat, 2020. 399–407.
Ray, Robert B.: *A Certain Tendency of the Hollywood Cinema, 1930–1980*. Princeton: Princeton University Press, 1985. 296–325.

Varga Zoltán: A vadnyugat sikolya (Western-thiller). *Filmvilág* (2004) no. 8. 36–39.

Hughes, Howard: Here in this Land, Man Must Have Power (*Ulzana's Raid*). In: *Stagecoach to Tombstone. The Filmgoers' Guide To The Great Westerns*. London–New York: I.B.Tauris, 2008. 207–217.

10. A magyar western értékszemlélete.

Király Jenő: Apropó, western... A magyar kalandfilm problémái. In: Király Jenő (szerk.): *Film és szórakozás*. Budapest, MOKÉP– MFIFA (é.n.). 155–236.

11–12. Hallgatói prezentációk.
